

רעיה הרניק

מישפחת הבופור

רוביק רוזנטל
מישפחת הבופור
סיפורית מעולם

בראשית היה הרעיון. ההרגשה היתה שצריך לעשות משהו. אני מניחה שאצל קבוצה אחת של הורים ייתכן מאוד שמצבה, פסל או סלע גדול היו הרבר המתבקש. אצלנו, לפי מיטב ידיעתי, לא הועלתה אפשרות כזאת, ולוא פעם אחת. אבל נושא הספר הועלה כבר באחת הפגישות הראשונות, ולויה את הקבר צה במשך כשבוע שנים. אולי ההרכב האנושי הוא שגרם לכך — אנשים שספרים ממלאים את ביתם ואת חייהם.

הרעיון הראשון שנפסל על הסף היה משהו שירמא לחוברת יזכרון מורחבת. היו הורים שהוציאו חוברות לזכר בנייהם, והיו שלא היו ציאו, וכולם היו מעורבים במלאכת הוצאת ספר יזכור לחללי היחידה. אבל היה ברור שהספר שרוב בו לא היה ספרי יזכרון המ חולק לקרובים וידידים. דויד חשב שכדאי אולי להוציא משהו במתכונת הספר שהוציאה חטיבה 7 — משהו שיהיה בו מרוח היחידה והבנים.

רעיונות ופיקפוקים

אחר כך עלה רעיון מפתה להוציא אלבום. אלבום שבו לא יאזכרו הבנים. מין תשובה לאלבומי מלחמת ששת הימים. ספר גדול מלווה תמונות ובו אנתולוגיה מקיפה, עולמית וארץ ישראלית, שכולה מרבית בגנות המלחמות. בשלב מסוים כמעט חולקו כבר התפקידים. יעקב הצייר היה אמור לאסוף יצירות אמנות, ויהושע שהוא צלם ידאג לתצלומים וכולם יחד יחפשו חומר ספרותי. אבל מכיוון שאיישפר היה שלא להזכיר את הבנים באיזו צורה, הועלה הרעיון, שבעמודי האחרון של הספר יהיה רשום: "הספר מוקדש לזיכרם של יוסי אליאל, גיל בן עקיבא, רז גוטרמן, גוני הרניק, אביקם שרף וירון זמיר אשר נפלו על הבופור ב־6.82.66". חלפו שנים חודשים מתחילת המלחמה. הרעיון הובא להוצאת ספרים, שנראה היה ש

ובאביב שנות, הסכימה לבוא לאחת הפגישות שלנו ולשמע, כאדם מבחון, כמה מדובר. זו היתה פגישה חשובה מאוד, משום שבראשונה הוצבה לפנינו השאלה המכרעת, "למה אתם רוצים ספר?" התשובות ניתנו בהיסוס ובכנות. היתה חשיפה רבה לפני אדם "זר", ואולי כפי עם הראשונה, בזכות עמיה, נאמרו דברים בסדר מסוים ולא בהתפרצויות. בסוף הפגישה סיכמה עמיה ואמרה: "אתם חייבים לכתוב את הספר". היתה זו אמירה זו שליוותה אותנו בדרך המיכסולים הארוכה.

מישפחה אחת

היה רעיון ששב ועלה כל אימת שהחווץ ריפה את ידינו. נכתוב את הספר לבד. זה לא היה בלתי אפשרי. ידענו כי מצויים בתוכנו כל האנשים הנחוצים לצרכי ראינות, כתיבה, וגם לצד הטכני של הוצאת הספר לאור. הכעיה היתה שבמשך כל הזמן ליוותה אותנו התחושה שאנחנו יותר מדי "מעורבים" בדבר. לא רק כל מישפחה בכנה, בחייה ובאסונה, אלא גם כל אחד מאיתנו בגורל חמש המישפחות האחרות. שכן בינתיים נוצרה מערכת קשרים הדוקה ואוהבת. מלבד הפגישות "הרישמיות", שאותן קבענו מראש ואליהן באו כל המישפחות, היו הרבה מיפגשים בין מישפחה אחת לחברתה, ביקורים

בראשית היתה המחשבה לעשות משהו, במשותף, לזכרם של ששת הבחורים שנפלו בקרב על הבופור באותו 6 ביוני 1982 גורלי, בראשיתה של מלחמת הה"ש בירדה של לבנון, — מיבצע של"ג או מלחמת "הוד השרון" כפי שכונתה במי חסידיה ומוקיעיה. אחרי המחשבה הראשונה מתחיל נתיב התחתיים ארוך ומכאיב, המוליך על פני הוצאות לאור, סופרים אוהדי, שאינם נכונים להתחייב ואחרים, המציגים תנאים בלתי קבילים. ובין אלה לאלה — פיקפוקים, ספקות ועוד פיקפוקים. בסופו של דבר יצא הספר לאור והוא מופץ בימים אלה בחנויות. רעיה הרניק, אמו של גוני, מספרת את הסיפור מראשיתו.

בוצה, ואם אינם מופיעים כמעט כספר, אין זה אלא בשל העובדה שמלמל נהרג במקום ובו מן אחרים.

הייתי אומרת ששלב זה אפשר היה לקרוא לנו. שש נפשות מחפשות מחבר, לולא פיראנדלו שיש לו כבר זכות יוצרים על שם זה.

התחלנו לפנות לסופרים. חשבונו שיש כאן סיפור שראוי שיסופר. כאמור, סיפור על ארץ ישראל, סיפור על הבנים, וסיפור על מה שמילחמה ושכול עושים קשה היה למישפחות וייאמר מייד לזכות הסופרים שאליהם פנינו, שכולם גילו רצון טוב.

היתה פגישה עם רומן פריסטר בהעוגן. הרעיון לפנות אליו עלה בגלל צמד ספרים שלו, ההנדה לבית לו ועשירי למזין. נדמה היה שאופיים של שני ספריו אלה מכשיר או תו לכתיבת הספר שבו רצינו. ואולם, פריסטר העמיד תנאים נוקשים קשה היה למישפחות לקבלם. בייחוד עמד על כך שלבני המישפחות לא יהיה שום פיתוחיהם ביחס למה שייכתוב.

אחרי התלבטויות רבות, הסכימו הכל גם לתנאי זה. ועדיין לא נכתב הספר. התחילו בעיות של יוקרה ושל כספים עם הוצאות ספרים, ושבו מצאנו עצמנו לבדנו עם ספר שלא נולד.

מחלתו של דויד

בינתיים פעל הזמן לרעתנו. דויד חלה מאוד, וכולנו היינו אחוזי ייאוש. באחת הפגישות אמר יעקב: "הספר יכתב ויש לי זמן לחכות". ואילו דויד ענה: "אבל לי אין זמן". מי שלא רצה להבין לא הבין. ומי שהבין בכי אב, החל במירוץ נגד הזמן. ושוב פנינו לסופרים. רובם התלהבו מהרעיון והציעו עזרה, אבל סיבכו לכתוב בעצמם. חנך ברטוב בא לפגישה בבית זרע. הוא הבטיח לעזור בליווי הספר, אבל נתן לנו להבין שלא הוא יכתוב. בינתיים הלך כוחו של דויד ואול. עוד הצי לחנו להקליט אותו. עוד קיוונו שנמצא סופר והוא יהיה חלק מהספר. אבל "לא היה לו זמן". ודויד, אבא של אביקם, מת לפני שנתיים. מת מלב שבור. מכשל של "מערכת חיסונית", שבודדא היה קשור לאלב על דורון ואביקם כששכב דויד בבית החולים יצא לאור ספר בשם צעקה שקפחה. זהו סיפורו של ערן שחם שמת בגיל 27 ממחלת ניוון שרירים. לכאורה, סיפור אחר לגמרי, "לא שייך" לנושא שלנו. אבל אחרי קריאת הפרק השני בספר ידעתי שמצאנו את הסופר. רוביק רוזנטל הצליח לכי תוב משהו שיש בו גם אמת עובדתית, תיעודית, וגם "משהו" שמעבר לתיעוד המדויק. חשבתי שכך צריך להיראות הספר שלנו. מייד נרכשו ונקראו עותקים על ידי בני כל המישפחות, והוחלט לפנות לרוביק.

שיברו של חלום

היפה היה שלא פחות משרצינו אנחנו שייכתוב את הספר, כך נתן לנו רוביק את ההרגשה שהוא רוצה לכתוב אותו. אחיו שלו עצמו נהרג במלחמת יום הכיפורים, והוא היה קרוב לנושא של מישפחות שאיבדו בן במלחמה. היתה גם הרגשה שההתמודדות שלו עם הספר תהיה לא רק מסע לקראתנו, אלא גם אל עצמינו ומישפחותנו. בניגוד לסופרים האחרים, שכי אמור, כולם היו בעלי גישה חיובית, היתה כאן תחושה שרוביק לא רק חושב ש"גורל" לכתוב ספר, אלא שהוא גם רוצה לכתוב אותו בעצמו, וזה היה חשוב מאוד.

עם תישעה ילדים להתיישב בכפריתבור ולעבוד את האדמה, שאביו איש אדמה וכולו גלילי תחתון ויחסים וידיעה על "בני דורנו" שם, והבית הוא הבית שבו נוסדה אגודת "השומר" ועצי זית וחלקות מתוחמות, ורגליים שתולות בקרקע. ירון זמיר, שפעם בחלום הלילה עלה כי בבחירות רבה הפסוק "וירון הוא הנבל הבורמזי שלנו" — אולי בגלל התום של אביו יהושע, שעלה מארצות הברית לחרוש את התלם הראשון סביב קיבוץ עין דור. אולי בגלל שמו שכולו אופטימיות ומוסיקה. ירון, הנבל הבורמזי שלנו. הנער היפה שכולו תיקויות ארץ ישראל ועם ישראל.

וגוני, נכרם של איש העליה השנייה וחיל בגרודים העבריים" וסבתא בת העליה השלישית; ואילו מצד אמו נכרם של זוג ייקים שעלו ארצה מתוך ציונות, אבל שימרו תרבות מרכז אירופאית שהועברה אליו באמצעות בית סכתו. גוני, שאהב לטייל יחף כארץ ואהב לסעוד במסעדות פאר והיה

בגין ושרון בשיא הבופוריה: הם ידעו את המחיר

המיוזג של תרבויות שונות כל כך. ואביקם — אביקם מבית זרע, שהוריו עלו ארצה מאירופה בניצולים צעירים אחרי המלחמה. אנשים שמעולם לא פיקפקו שבכוחם, כפי שאמרה זאת מונה אמו: "לא רק לתכנן את חיינו אנו, אלא להטות ולשנות את כיוון ההיסטוריה היהודית". אביקם זה, שסבו נרצח בפוגרום ברומניה, ואשר גדל כאן בצל התמי רים לחוף הכינרת והוא מגשים את כל חלומות הוריו.

ראינו שיש לנו סיפור, שאינו עוסק רק בשכול, אלא גם בתיקווה הגדולה שבנתה את הארץ הזאת. באנשים, שכולם בחרו לחיות כאן בדרך שבה חיו, ואשר גידלו את ילדיהם בצורה מיוחדת מאוד. אולי כל כך מיוחדת שהיא, ולא המיקריות, הובילה אותם אל מור תם.

שש נפשות מחפשות מחבר

בשלב זה הצטרפה לקבוצה עוד מישפחה. "מלמל", מנחם רייך, היה קצין ביחידה שבה שרתו הבנים. חבר של אביקם, פיקוד של גוני, והוא נפל כשנה אחרי שנפלו ששת הבנים על הבופור. מאיר ויהודית רייך הפכו לחלק מהק

הדריים, חילופי מיכתבים, טלפונים. וכיוון שהחיים הוסיפו לזרום סביבנו, היו גם ענייני ציבור משותפים. גם שמחות, גם אסונות. והיתה הרגשה שספר שנכתב אנחנו לא יהיה "אובייקטיבי" דיו יחד עם זאת, ניסינו כבר אז להתחיל במשהו. ובכל פגישה הקלטנו את קורות החיים של מישפחה אחת — את סיפור העבר — מניין צמחו הבנים, מי היו הוריהם וסביהם, מאיזה רקע באו, מה רחף את כולם, כאילו בגזירת גורל, לעלות על אותו הר באותו לילה ולהירג שם.

סיפורה של ארץ ישראל

ומייד נוכחנו שהסיפור של הבנים הוא הסיפור של ארץ ישראל. לא של כל ארץ ישראל, אל, שכן חלקים גדולים מהמיקרם החברתי לא היו שם — אבל בכל זאת סיפור של ארץ ישראל. רן, בנו של יעקב, ניצול שואה שאביו נחלם ונפל במחתרת בוורשה. גיל, כל כך "בן הארץ" שאמו נכרת מייסדי המושבה כינרת ואביו בן למייסדי כפר יהושע; גיל שקרוי על שם דודתו גילה שהיתה בין ההולכים לפטרה, הוא "הסלע האדום", שממנו לא שבה. יוסי אליאל, שאם סבו עלתה ארצה לבד

רעיה הרניק: לא למוות!

היא שמחה למדי לקבל ספר מן המוכן. אבל כאשר היגענו להקדשה בעמוד האחרון, סירב העורך ונימוקו: "נפלו כבר כמאה חיילים ומי רוע שיהיו שם רק השמות של הבנים שלכם". הפגיעה היתה קשה, מה גם שאותו אדם היה אב שכול בעצמו.

ובינתיים החלו פיקפוקים: האם להוציא ספר בכלל, ואיזה ספר, ואולי אנחנו רק משלים את עצמנו לחשוב שמישהו ירצה לקרוא ספר כזה? ביקשנו עזרה מבחון. עמיה ליב ליד, ראש החוג לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית, מחברת חיילי בדיל בחוף ירושלים